

Sisekaitseakadeemia

Politseikolledž

Erich Erm

PS030

NARKOLABORID EESTIS 1996-2006

Lõputöö

Juhendaja:

Aleksander Gutmann, B.A.

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON

Töö on koostatud 63-l lehel, millest 39 lehte moodustab põhiosa ja lisad 24-l lehel. Kasutatud allikaid on kokku 21 – 12 kirjandusallikat, 2 normatiivakti, 7 Interneti materjali.

Töö peamisteks märksõnadeks on narkolaborid, sünteetilised narkootikumid, narkootiliste ainete prekursorid. Töös on tuginetud saadaolevatele õiguskaitseorganite andmetele ja ka erinevate maade kirjanduses enim tunnustatud asjakohastele teostele (enamasti inglise- ja venekeelsed materjalid). Kasutatud on ka Eesti kõige uuemat teemakohast kirjandust, mida pole kuigi palju, kuid seda põhjalikum see on.

Uurimistöö meetodiks on empiiriline andmete uurimine, läbitöötlus ja analüüs. Töö eesmärk on anda ülevaade Eestis 10 aasta jooksul avastatud narkolaboritest, nendes toodetud ainetest ning valmistamise meetoditest. Samuti Eestis enamlevinud sünteetiliste narkootikumide omaduste tutvustus ja tulevikuprognooosi andmine narkolaborite osas. Uurimismeetodina on kasutatud õiguskaitseorganitelt saadavate andmete analüüsi.

Töö tulemusena annab autor etteantud tööpiiride sisse jäämise eesmärgil ülevaate ainult Eestis avastatud enimlevinud sünteetiliste ainete narkolaboritest, nende sisustusest, kasutatud valmistamismeetoditest, toodetud ainete omadustest ja valmistajate profiili sarnasusest või erinevusest. Autor peab silmas enimlevinud sünteetiliste ainete narkolaborite all põhiliselt amfetamiini ja tema derivaate. Autor ei kasuta otseselt oma töös olemasolevaid kohtulahendeid seotud isikute kohta, samal eesmärgil, miks ei kirjelda autor ka teisi avastatud laboreid (näiteks GHB jmt).

Ennekõike on lõputöö mõeldud andmaks ülevaadet Eestis avastatud sünteetiliste narkootiliste ainete laboritest viimase 10 aasta jooksul ja anda ka tulevikuprognooos sünteetiliste narkootikumide valmistamise tendentsidele Eestis.

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISUKORD.....	3
1.TEOREETILINE OSA	7
1.1. Sünteetilised narkootikumid.....	7
1.1.1. Amfetamiin.....	7
1.1.2. Amfetamiinide mõju inimorganismile.....	9
1.1.3. Amfetamiini kuritarvitamine	11
1.1.4. Metamfetamiin.....	12
2. NARKOLABORID.....	14
2.1. Mis on narkolabor?.....	14
2.1.1. Narkolabori mõiste sisu	14
2.1.2. Laborite sisseseade	15
2.1.3. Kemikaalid mida kasutatakse laboris.....	16
2.1.4. Valmistamise meetodid.....	19
2.1.5. Ohud laboris.....	23
2.1.6. Ettevaatusabinõud avastatud narkolaboris.....	25
2.1.7. Kuidas avastada narkolaborit?	26
3. EESTIS AVASTATUD NARKOLABORID 1996-2006.....	30
3.1 Statistika	30
3.2 Avastatud narkolaborid Eestis.....	31
KOKKUVÕTE.....	35
SUMMARY	37
KASUTATUD KIRJANDUS	38
LISA 1.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
LISA 2.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
LISA 3.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
LISA 4.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
LISA 5.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
LISA 6.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
LISA 7.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
LISA 8.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
LISA 9.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.

KASUTATUD MÕISTED

1. BMK: 1-fenüül-2-propanoon- sünteetiliste narkootikumide tootmise lähteaine
2. CRACK: suitsetatav kokaiin, hakkas levima 1980 USA-s
2. DERIVAAT: keemiline ühend, mis on saadud põhiühendi töötlemisel mingi (lisa)ainega
3. DISAINITUD NARKOOTIKUM: narkootikum milles on esile toodud mingeid omadusi (nt ecstasy- sellel on amfetamiini ja LSD omadused)
4. ECSTASY: sünteetiline narkootikum, milles on ühendatud amfetamiinidele ja hallutsinogeenidele sarnased omadused.
5. FIGURANT: isik, kes osaleb ebaseaduslikus tegevuses
5. FLASHBACK: ägedate neuropsüühiliste kõrvalnähtude kordusseisund
6. KEKK: Kohtuekspertiisi ja Kriminialistikakeskus
7. LAHUSTID: ained, mis ei reageeri prekursorite ja reagentidega, vaid lahustavad nende tahkeid vorme ning eraldavad ja puhastavad reaktsioonis osalevad kemikaalid ja ei esine lõppproduktis
8. LSD: lüsergiinhappe diamiid, hallutsinogeenide gruppi kuuluv uimasti
9. MANOMEETER: seade, mis mõõdab vedeliku gaasi või auru rõhku
10. MDMA: 3,4metüleendioksümetamfetamiin
11. NEXUS: hallutsinogeen 2C-B, (4-bromo-2,5-dimetoksüfentüülamiin) levinud klubikultuuriga, tabletina või pulbrina manustatav.
12. PMK: piperonüülmetüülketoon- sünteetiliste narkootikumide tootmise lähteaine
13. PREKURSORID: kemikaalid, mis edasise keemilise töötlemise tagajärjel esinevad täielikult või osana lõppproduktis ja on kantud kontrollitavate ainete I-II nimekirjadesse
14. PRE-PREKURSORID: ained, mis ei kuulu kontrollialusesse nimekirja ja mida kasutatakse sünteesil / kontrollialuste prekursorite osised
15. REAGENDID: ained, mis aktiivselt osalevad reaktsioonis ning mille tulemusel saadakse vaheprodukt, kuid nad ei esine lõpp-produktis
16. PARTY DRUG: peopill ehk narkootiline aine, mida kasutatakse tuju tõstmiseks reivi jmt pidudel
17. SPEED: kange metamfetamiin
18. THAI PILL: MDMA tingnimetus, välimuselt sarnane ecstasyga kuid kangem

SISSEJUHATUS

Illegaalsete uimastite valmistamise, leviku ning tarbimisega seonduvad probleemid on aktuaalsed tänapäeval mitte ainult Eestis, vaid kogu maailmas. Narkokuritegevuse tõkestamise ja avastamise seadmine Eesti Politsei prioriteetide esikolmikusse on kindlasti mõjutanud narkokuritegude väljaselgitamise tõusu. Kuna tegemist on peitkuriteoga, siis mida paremini politsei töötab seda enam narkokuritegusid avastatakse. Kahjuks on liiga hilja taibatud sellise kuriteo üliohtlikku iseloomu (mõnedeks negatiivseteks nähtudeks on: HIV/AIDS, vara- ja isikuvastaste kuritegude arvu tõus, sotsiaalsed probleemid jne) - seega on illegaalsed uimastid väga levinud ja nende tarbimine ilmutab aasta-aastalt aina enam kasvutendentse. Väga kurb on tõdeda ka fakti, et narkootikumide esmatarbijad on üha nooremad.

Euroopa Liidu piiride avanemine on seadnud järelvalveorganid uude olukorda ning varasemaga võrreldes suurendanud ametkondade riigisisese ja rahvusvahelise koostöö olulisust. Nagu Euroopas nii ka Eestis on järsult kasvanud sünteetiliste narkootikumide, eriti ecstasy tootmine. Seda just põhjusel, et endistes Ida-bloki maades on sünteesimisel vajaminevaid lähteaineid kergem hankida.

Uurimustöö aluseks on autor võtnud eelpool juba mainitud politsei iga aastaste prioriteetide esikolmikus olevad rahvatervisevastased kuriteod, mis on oma olemuselt üldjuhul väga latentsed ja riigile suurt kahju tekitavad narkoalased süüteod. Autor mõtleb narkoalaste süütegude all KarS § 184 - Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine¹ ja viimastel aastatel tuleb sagedamini koos eelpool mainitud paragrahviga inkrimineerida sama seaduse paragrahvi number 392 - Keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu². See paragrahv näitab selgelt narkoturu kasvamise tendentsi ja päev-päevalt rahvusvahelisemaks muutumist. Kuna tegemist on väga tõsiste kuritegudega, siis on ka nende eest ette nähtud karistused veidi suuremad kui muudel enamlevinud kuritegudel: vahemikus 3 - 15 aastat vangistust (kuigi raskemal juhul saab ka eluaegse vangistuse määrata, pole seda veel seniajani kohtupraktikas ette tulnud).

¹ Karistusseadustik (RT I 2002, 44, 284) 1.09.2002 17.01.2007 (RT I 2007, 11, 51)

² Karistusseadustik (RT I 2002, 44, 284) 1.09.2002 17.01.2007 (RT I 2007, 11, 51)

Samuti on antud süüteod pidevalt ka meedia huviorbiidis. Uurimuse objektiks, nagu ka pealkiri juba selgesõnaliselt ütleb, on avastatud ebaseaduslikud narkolaborid Eestis kümne viimase aasta jooksul. Et teemast paremini aru saada kirjutab autor ka Eestis enamlevinud sünteetiliste narkootikumide mõjust inimorganismile, valmistamismeetoditest ja kasutatavast tehnikast. Autor annab ülevaate põhjal hinnangu narkootiliste ainete valmistamistendentsidele Eestis lähitulevikus.

Antud töö on jaotatud kolmeks põhiosaks - teoreetiline osa, narkolaborid ja Eestis avastatud narkolaborid 1996-2006. Esimeses osas käsitleb autor Eestis enimvalmistatud narkootilist ainet amfetamiini, mis on ebaseaduslike narkolaborite põhiline „tuluartikkel“. Seda just tänu oma valmistamise lihtsusele ja väga suurele kasumlikkusele turustamisel, mis ulatub isegi kuni 1000%-ni esialgsest valmistamise hinnast st kui võrrelda labori nõ omahinda ja lõpptarbijale mõeldud tänavamüügi hinna vahet. Veel käsitleb autor antud peatükis amfetamiini kvaliteeti ja mõju inimorganismile, ka saab põgusa ülevaate lähteainetest, mis on vajalikud sünteetiliste narkootikumide valmistamiseks. Lühülevaate saab Eestis levinud metamfetamiinist.

Teises osas käsitleb autor narkolaboreid lähemalt, proovides neid defineerida ning anda ülevaade asjaoludest, mille järgi võib narkolabori olemasolu ja asukoha tuvastada. Töö kirjutaja annab ülevaate avastatud narkolaborite põhilisest sisseseadest, kemikaalidest, mida käsitleb antud alapeatükis, samuti enamlevinud sünteetiliste narkootikumide valmistamise meetoditest avastatud laborites (seda, ainult ülevaatlilikult, lõplikesse detailidesse mitte laskudes) ja ka labori avastamisega seotud ohtudest ja tööohutusest.

Kolmanda osa eesmärgiks on anda ülevaade 1996-2006 Eestis avastatud narkolaboritest, tõmmates paralleele erinevate laborite vahel, võrreldes valmistamise meetodeid, asukohti jne. Valimiks on politsei infosüsteemides olevad andmed.

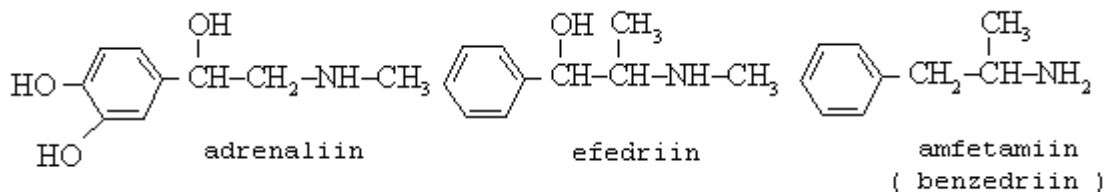
1. TEOREETILINE OSA

1.1. Sünteetilised narkootikumid

1.1.1. Amfetamiin

Esmakordselt sünteesiti amfetamiini, oma rühma vanimat ja kõige levinumat uimastit, 1887. aastal Saksamaal ning kandis algsest nime bensedriin, mis oma keemilise valemi poolest sarnanes efedriini (looduslikest ainetest valmistatud preparaat, mida leiab tänapäeval ninatilkadest) ja adrenaliiniga (kehaomane hormoon) (Joonis 1), kuid erines toime poolest inimorganismile.

Joonis 1

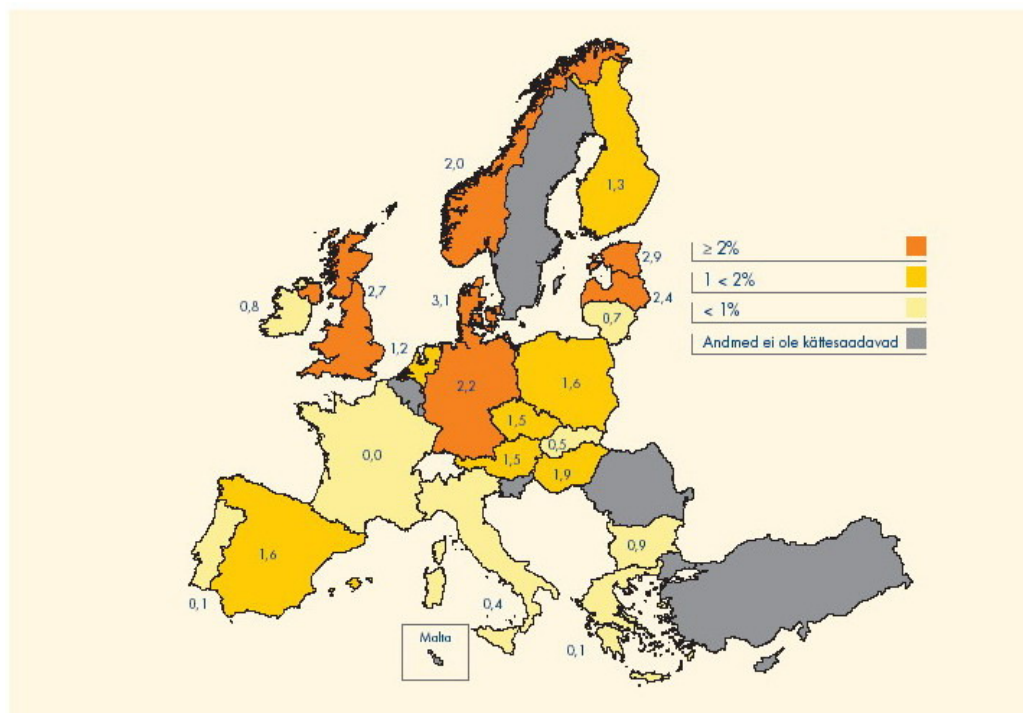
Amfetamiin on valge, vahel kollase, roosa, pruuni või hallika tooniga³, mõru maitsega pulber, mis lahustub hästi vees. Tänavakaubanduses on levinud pulbriline amfetamiin – amfetamiinsulfaat (soolhappe sool), nn puhas amfetamiin on kollakat värvi spetsiifilise lõhnaga vedelik.

Meditsiinis hakati amfetamiini kasutama XX sajandi 30-aastatel, täpsemalt alates 1932. aastast. Esmalt kasutati seda nohu ja astma vastase preparaadina. Amfetamiini mõju inimese psüühikale sõltub isiku psüühilistest ja füüsilistest omadustest ning ka preparaadi

³ Oslo Politseiprefektuur, Ole Vidar Oiseth, „Narkootikumid ning doping- ja muud tervistkahjustavad ained“ 1999

annusest. Tarvitamisele iseloomulikeks tunnusteks on: ainevahetuse kiirenemine, üldine aktiivsuse tõus, tuju paranemine, väsimuse vähenemine. Isikul tõuseb töövõime, kaob söögiisu. Kirjeldatud omaduste tõttu hakati amfetamiini kasutama sõjaväes, peamiselt lennu- ja merevägedes. Teise maailmasõja ajal kasutasid kõik sõdivad riigid (USA, Jaapan, Saksamaa ja NSVL) amfetamiini sõdurite vastupidavuse ajutiseks suurendamiseks. Eelmise sajandi keskpaigas sai amfetamiin söögiisu vähendava mõju tõttu populaarseks saleduskuuride määramisel. Veel kasutati amfetamiini erinevate psüühiliste haiguste, näiteks depressiooni ja skisofreenia⁴, raviks. Huvitav fakt on see, et Eestis, vastupidiselt muule maailmale on amfetamiin levinud oluliselt rohkem kui metamfetamiin, viimasest tuleb juttu järgnevas alapeatükis. Hea ülevaate amfetamiini tarbimisest Euroopas annab joonis 2.⁵

Joonis 2 Noorte täiskasvanute (vanuses 15-34) amfetamiinitarbimise levik Euroopas 2006. aastal

⁴ Kriminaalpolitsei ja Narkootikumid 2006, 114

⁵ Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus „Uimastiprobleemide olukord Euroopas“ 2006. a. aruanne.

1.1.2. Amfetamiinide mõju inimorganismile

Amfetamiin ja teised kesknärvisüsteemi stimulaatorid hoiavad inimest ärkvel ja mõjuvad üldergutavalt. Nende tekitatava seisundi peamised tunnused on järgmised:

- meeleerksus
- vähene unevajadus (kesknärvisüsteemi stimuleerija kasutamise tõttu)
- söögiisu puudumine
- kõrgendatud meeleolu, jutukus ja püsivus
- autonoomsete närvisüsteemide erutatus: sagenenud pulss, võimalik südameklõppimine ja kehatemperatuuri tõus
- kiirenenud ainevahetus
- orientatsiooni kadu ja pidurdusmehhanismide nõrgenemine, mis mõnikord lõpeb olukorra täieliku kontrollimatusega
- suurenenud seksuaaltung, mis kuritarvitamise jätkumise korral siiski väheneb

Siiski on keelatud ainetel rohkem kahjulikku kui kasulikku mõju, autor toob siinkohal välja kõige levinumad võimalikud mõjud erinevatele organismi elundkondadele⁶:

- **SÜDA JA VERERINGEELUNDID**
Kiirendab pulssi, ahendab veresooni, vererõhk tõuseb. Südametegevus, pulss ja hingamine sagenevad. Võib põhjustada südame rütmihäireid.
- **MAKS**
Pikaajaline kasutamine kahjustab maksa ja põhjustab maksapõletikku. Ebapuhas aine võib põhjustada ajutisi või pöördumatuid kahjustusi.
- **SEEDEORGANID**
Sülje eritumine väheneb ja koostis muutub, mille tagajärjeks on hammaste lagunemine. Kui toitumine on ebaregulaarne lisanduvad mitmesugused seedehäired: kõhukinnisus jt.

⁶ <http://www.ut.ee/tervis/opetajatele/uimastimoju/amfetamiin.html> 19.03.2007

- **TOITUMINE**
Aine mõju all olles söögiisu kaob. Isupuudus põhjustab tugeva kõhnumise ja tekib düstroofia. Aine mõju möödumisel isu järsult suureneb.
- **KESKNÄRVISÜSTEEM**
Algul mõjub stimuleerivalt, aine mõju kadumisel järgneb masendus. Pikaajaline kasutamine võib põhjustada jälitusluulusid. Mõnikord võib põhjustada ka ajuverejookse, halvatust ja krampe. Võib tekitada ajukahjustusi.
- **SUGUELUNDID**
Aine kasutamisel suureneb või vastupidi väheneb huvi seksuaalsuhete vastu. Regulaarsel kasutamisel kujuneb tavaliselt välja impotentsus.
- **MÕJUTUSED LOOTELE**
Enneaegsed sünnitused ja alakaalulised lapsed on tavaline tagajärg. Vastsündinutel võib esineda huule ja suulaelõhesid.
- **PSÜÜHILINE SÕLTUVUS**
Mõnedel kujuneb eriti tugev sõltuvus. Võõrutamise sümptomid, näiteks masendus, võivad kesta mitu kuud.
- **FÜÜSILINE SÕLTUVUS**
Kujuneb teatud sõltuvus.
- **MÕJUTUSED PSÜHHOSOTSIAALSELE KÄITUMISELE**
Aine mõju all olles enesetunne ja meeleolu tõusevad. Põhjustab unehäireid ja magamatuse tulemusena võib esineda teadvuse kaotust. Järeelmõju on tihti masendus.
- **SURMAV ANNUS JA ORGANISMI TALUMISVÕIME**
Kasvavate annuste talumisvõime areneb kiiresti. Üledoseerimisest põhjustatud surmajuhtumeid esineb harva. Tavaliselt on põhjuseks meeltesegaduses juhtunud õnnetused ja enesetapud.

Mitmed viimase aja teadusuuringud on selgitanud, et ecstasy vallandab närvirakkudest serotoniini eritumise, kusjuures see protsess võib olla pöördumatu ja tekitada püsiva ajukahjustuse. Lisaks on kindlaks tehtud, et kõrvalnähtude ja tüsistuste esinemine ei sõltu kasutatud ecstasy annusest. See tähendab, et ka ühekordne väike kogus võib mõnel inimesel põhjustada püsiva terviserikke või isegi surma. Siin peitubki ecstasy salakavalus.

Varsti pärast tableti manustamist võib tekkida peavalu, iiveldus, lõuakrampsuligus, südamepekslemine. Eluohtlikud kõrvalnähud on vererõhu ja kehatemperatuuri tõus ning vere hüübimishäired. Viimaste süvenemist soodustab veelgi tundidepikkune tantsimine palavas ruumis, mis viib organismi veetustumisele ja kehatemperatuuri pidurdamatule tõusule. Tulemuseks võivad olla südame rütmihäired, südamelihase- või ajuinfarktist tulenev äkksurm. Sageli satuvad ecstasy tarvitajad haiglasse närvisüsteemi häirete tõttu. Nad on rahutud, psühhoosiseisundis, neil on krambid. Mõnikord kasutatakse ecstasyd järjest mitu päeva, samal ajal üldjuhul ei magata peaaegu üldse, mis viib lõpuks närvisüsteemi täielikule kurnatusele ja skisofreeniat meenutava psühhoosi kujunemisele. Ecstasy tarvitamine võib eriti päriliku eelsoodumuse korral põhjustada kroonilisi psüühikahäireid, nagu depressiooni, pidurdamatuid vihapurskeid või paanikahäiret. Omapärane ja ettearvamatult on flashback. See tähendab, et kuid või aastaid hiljem, pärast kasvõi ühekordset ecstasy proovimist, tekib samasugune seisund või samad meelepetted, mis kaasnesid tookord narkootikumi tarvitamisega. Sama nähtust on kirjeldatud ka LSD kasutajatel. Flashbacki esinemine viitab püsiva ajukahjustuse tekkele.

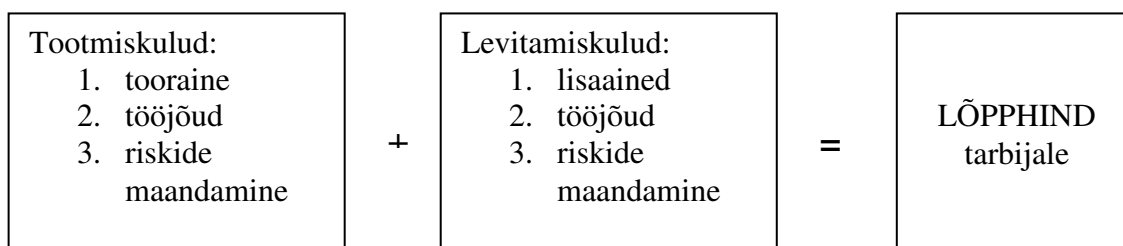
1.1.3. Amfetamiini kuritarvitamine

Eelmise sajandi teisel poolel said amfetamiinist ning hiljem ka selle derivaatidest kuritarvitamise objektid ning väga populaarsed narkootilised ained.

Farmakoloogias on varemgi juhtunud, et preparaadi tarvitamisega kaasnevaid ohtusid mõistetakse alles aastaid hiljem. Sünteetiliste kesknärvisüsteemi stimulaatorite põhilised järelmõjud on: depressioon, kurnatus, keskendumisraskused, apaatia, ärrituvus, meeltesegadus, raskematel juhtudel paranoiline psühhoos ja söögiisu suurenemine. Amfetamiini tarvitamisega kaasneb mitmeid ebameeldivat enesetunnet põhjustavaid nähte, mistõttu on keemikud püüdnud sünteesiprotsessis amfetamiini üht või teist omadust esile tuua või vähendada. Selliseid ühendeid nimetatakse disainitud narkootikumideks ning nende tuntuim esindaja on ka Eestis väga populaarne nõ party drug ehk metüleendioksümetamfetamiin (MDMA) ehk ecstasy. Ecstasy on mitmesuguse värvuse ja kujuga tabletid, millel on erinevad sissepressitud kujutised (logod). Selle aine kuritarvitamine on maailmas tihedalt seotud reivi- ja klubikultuuriga. Isegi peale

ühikordset aine kasutamist säilivad selle jäljed organismis kuni neli päeva ning neid on võimalik avastada näiteks uriinist. Paljudes Eestimaa haiglates tuvastatakse narkojoove uriiniproovi järgi, mis hiljem on aluseks kriminaal- või väärteokaristuse määramisel. Tallinnas võib ööpäevaringselt pöörduda alkoholi- või narkojoobe tuvastamiseks Wismari haiglasse. Kui kinnipeetud isiku suhtes on uimasti(te) tarvitamise kahtlus (puudub alkoholi tarvitamisele iseloomulik lõhn, kuid esinevad joobe tunnused), tuleb kindlasti pöörduda vastava meditsiini-asutuse poole narkojoobe tuvastamiseks, sest kehtivate seaduste kohaselt on karistamise aluseks akrediteeritud asutuse poolt väljastatud ekspertiisi akt narkojoobe tuvastamise kohta. Hindadest sai sissejuhatuses juba lühidalt juttu tehtud, kuid autor tooks siinkohal ära piltlikustava joonise (Joonis 3)⁷ Eestis valmistatavate narkootiliste ainete hinna kujunemisest. Imporditud narkootikumide lõpphinna kujunemine on üldjoontes sama, kuid lisanduvad veel transpordikulud.

Joonis 3 Eestis toodetava narkootilise aine hinna kujunemine

1.1.4. Metamfetamiin

Metamfetamiin esineb tavaliselt valge pulbrina, kuid on ka kristallilist läbipaistvat ainet, mis meenutab purustatud klaasi jämedat soola või jääd⁸ nn *ice*. Arvatakse, et metamfetamiini joove on tugevam kui crackil⁹ või amfetamiinil ja kestab kauem. Uimasti kuritarvitaja tunneb endas ülevoolavat energiat ja on kõrgendatud meeleolus. Seisund võib kesta 8-24 tundi. Tänapäeval kuritarvitatakse metamfetamiini kõige enam Tais, Jaapanis,

⁷ Kriminaalpolitsei ja narkootikumid 2006, 107

⁸ Oslo Politseiprefektuur, Ole Vidar Oiseth, „Narkootikumid ning doping- ja muud tervistkahjustavad ained“ 1999

⁹ http://www.terviseleht.ee/200030/30_thai.php3 19.03.2007

USA-s, Austraalias, Euroopas ning Venemaal. Toodetakse põhiliselt Ida- ja Kagu-Aasias samuti Põhja- ja Kesk-Ameerikas. "Thai pille" pakutakse ahvatlevalt: nad on väiksemad ja odavamad kui ecstasy ja neil on tugev vaniljele iseloomulik lõhn. Toimeaine metamfetamiin tekitab mitu tundi kestva eufooria, põhjustab äärmist enesekindlust ja äkilisi ning ettearvamatuid julmusepuhanguid. Metamfetamiini tarvitajatel langeb söögiisu, arenevad unehäired, vältimatult tekivad rasked ning ravimatud psüühilised häired, kopsude ja neerude kahjustused. Šveitsi arstid on arvamusel, et metamfetamiin viib osalise või täieliku mälukaotuseni. 2000. aastal avastas Keskkriminaalpolitsei Rapla maakonnas esimese metamfetamiini valmistamise labori. Peale seda juhtumit kuni käesoleva ajani ei ole laekunud informatsiooni metamfetamiini valmistamisest, küll on aga olnud mitmel korral kinni peetud isikutel tuvastatud narkojoove metamfetamiinist. Nende andmete põhjal võib oletada, et Eestis võib jälle tegutseda mõni salalabor, milles valmistatakse metamfetamiini või tuuakse seda salakaubana sisse mõnest teisest riigist.

Muret tekitab asjaolu, et Speed'i-sarnane agressiivne metamfetamiin on valmistatav koduköögis, isegi ilma oluliste keemikule omaste teadmisteta. Vajatakse patareides leiduvat hapet ja majapidamises kasutatavaid puhastusvahendeid. Aine valmistamise juhendeid leidub Internetis palju. Metamfetamiin, mida manustatakse ninna tõmmates, suitsetades või pillidena sisse võttes, ei ole sugugi uus. Selle nimedena on tuntud ka Yaba, Shabu, Ice. Teise maailmasõja ajal oli seda antud saksa sõduritele, et julgustada neid rindel. USA-s on seda müüdnud ka "Crystal Meth" nime all.¹⁰

¹⁰ http://www.terviseleht.ee/200030/30_thai.php3 19.03.2007

2. NARKOLABORID

2.1. Mis on narkolabor?

2.1.1. Narkolabori mõiste sisu

Narkolabor on elektri- ja veevarustusega ruum või hoone, kus valmistatakse narkootilisi aineid või lähteaineid, kasutades vastavaid kemikaale ning varustust, sealhulgas tööstuslikult valmistatud nõusid, seadmeid ja olmetehnikat ning kodusel teel valmistatud nõusid ja seadmeid.¹¹ Autor lisaks omalt poolt definitsioonile - ja vastavaid keemiaalaseid teadmisi kasutades.

Narkolabori mõiste avamisel, lähtudes selle eesmärkidest ja vajadustest, peaks see sisaldama järgmisi osiseid:

- hoone või ruum – välioludes on sünteetiliste narkootikumide valmistamine keeruline (sademed, tuul jne)
- energiaallikas - kas siis võrguelektri või elektrigeneraatori näol, sest elektrit vajavad valmistamise protsessis kasutatavad erinevad agregaadid jmt tehnika, veel on vaja valgustust. Üldjuhul kasutatakse siiski võrguelektrit, sest elektrigeneraator on müra-rikas ja võib äratada liigset tähelepanu, mida kindlasti ei soovita.
- vesi - seda on laboris pidevalt vaja nt jahutamisel
- lähteained - prekursorid Eestis põhiliselt BMK, MDP-2-P, safrool jmt
- muud kemikaalid - reagentid, lisaained, lahustid
- pre-prekursorid (vastavalt vajadusele-kui lähteaineid ei ole saadaval)
- laboratooriumi sisseseade - klaas- jm nõud, mis võivad olla valmistatud kodusel või tööstuslikul teel (vt. Lisa 1)
- elektriseadmed - nii kodusel kui tööstuslikul teel valmistatud/ modifitseeritud

¹¹ Kriminaalpolitsei ja narkootikumid 2006, 125

näiteks vaakumpumbad, kompressorid, ventilaatorid, küttekehad jmt.

Meeles tuleks pidada ka asjaolu, et kogu see varustus ilma inimese sekkumiseta ei tee midagi, seega peaks olema seal keegi, kes kasutades eelpool mainitud vahendeid käivitab keemilise protsessi narkootikumide tootmiseks. Autor kasutas tahtlikult sõna „käivitab“ seetõttu, et kui protsess ja nõ tootmisliin on õigesti seadistatud, siis pole seal olulist inimsekkumist vaja.

2.1.2. Laborite sisseseade

Narkolaborites kasutatavat varustust ja tehnilisi seadmeid võiks tinglikult jaotada kolme gruppi, milleks on:

- tööstuslikult valmistatud nõud, anumad ja seadmed (Lisa 1)
- tehnika ja -varustus, mis on kohandatud narkolabori vajadusteks (kummivoolikud, vaakumpumbad, soojapuhurid jt) (Lisa 2);
- kodusel teel valmistatud varustus või seadmed (segistid, sünteesireaktorid, jt) (Lisa 2).

Tänapäeval on tekkinud palju uusi firmasid, kes vahendavad nõutavat laborivarustust vastavalt tellimustele. Kurjategijate seisukohalt ei ole aga väga mõistlik sellistest firmadest oste sooritada, kuna riik teeb vastavate ettevõtetega koostööd nn kahtlaste ostjate tuvastamiseks. Seega kurjategija, kes tellib läbi sellise firma, seab ohtu oma isiku ja tegevuse varjatuse. Mistõttu otsitakse alati muid võimalusi vajalike vahendite hankimiseks - keemiafirmadest, laboritest jmt kohtadest, kust võib saada kasvõi vanu, kuid töökorras vahendeid ja seda oluliselt odavamalt ja suhteliselt riskivabalt. Või kasutatakse ostmiseks/ tellimiseks nn tankiste. Mõningaid seadmeid ei ole võimalik Eestist üldse osta, kuna meie keemiatööstuses neid ei kasutata. Selliste seadmete hankeprobleem lahendatakse käepärastest saadavatest seadmetest kodusel teel valmistades või soetatakse riikidest, kus keemia- ja ravimitööstus on laiemalt arenenud, näiteks Poolast, Venemaalt vmt.

Teise gruppi kuuluv varustus on täiesti tavaline olmetehnika: üheplaadilised elektripliidid, ventilaatorid, kompressorid, kaalud jmt. Samuti: armeeritud või kummist voolikud, erinevad filtrid jms. Selliseid abivahendeid kasutatakse üldjuhul originaalkujul.

Kolmandasse gruppi kuuluvad seadmed, mille seaduslik hankimine on kas oluliselt raskendatud või võimatu, mistõttu valmistatakse neid kättesaadavatest vahenditest (näiteks reaktor, milles toimub süntees). Sellele vahendile kehtivad erinõuded - reaktori valmistusmaterjal ei tohi reageerida hapete või alustega, üldjuhul peab reaktor olema ka vastupidav kõrgele rõhule. Kodusel teel valmistamisel on väga levinud reaktori algmaterjaliks roostevaba teras, seda seetõttu, et seda on kerge saada ja suhteliselt lihtne töödelda. Välimuselt meenutab reaktor silindrikujulist, kumera põhjaga, hermeetiliselt suletavat tünni, mis on varustatud manomeetriga. Kuid Eestis on avastatud ka labor, kus reaktorina oli kasutatud viie liitrist vahuveini pudelit, seega võib öelda, et kurjategijad on nii mõnigi kord väga loovad.

Võib tõdeda, et narkokurjategijad saavad targemaks iga päevaga ja varustuse hankimisel kasutatakse erinevaid konspiratsioonivõtteid. Nagu juba eelpool mainitud kasutatakse nn „tankiste, kemikaale ostmas käies minnakse sinna suvalise taksoga, mitte enda või sõbra autoga. Kemikaalid ostetud, ei viida neid otse laborisse, vaid peidetakse mõneks ajaks, kust keegi teine need hiljem laborisse toimetab. Kontrollitakse oma sõidukeid võimalike jälitusseadmete leidmiseks, salajasteks kõnelusteks kasutatakse erinevaid telefone ja taksofone, erinevate võtetega kontrollitakse enda jälitamist õiguskaitseorganite poolt. Kemikaale ostetakse läbi selliste firmade, kes reaalselt võivad kasutada neid kemikaale oma firma seaduslikus tegevuses (tootmises, teenuse osutamisel vmt). Kõik ikka selle nimel, et tagada labori avastamatus ja ka enda vahele jäämise võimaluse minimeerimine.

2.1.3. Kemikaalid mida kasutatakse laboris

Seoses narkootiliste ainete laieneva levikuga püüab riik läbi erinevate seadusandlike aktide

kontrollida narkootiliste ainete valmistamiseks vajaminevate kemikaalide käitlemist. Tähtsamaid nendest on 11.06.1997 vastu võetud „Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete seadus“¹². Selles on väga selgesõnaliselt sätestatud mida, kes ja kuidas võib käidelda ning on toodud ka keelatud ainete nimekirjad. Riigi kontrolli all olevad narkootilised ja psühhotroopsed ained on toodud neljas nimekirjas (vaata lisa 3), kuid lähteained on ära toodud kolmes erinevas kategoorias. Lähteainete kategooriatest annab hea ülevaate tabel 1:

Tabel 1¹³ kontrollialuste narkootiliste ainete valmistamise lähteained

1. KATEGOORIA

Aine	CN-nimetus (kui see on teistsugune)	CN-kood ¹	CAS-nr ²
1-fenüül-2-propanoon	Fenüülsetoon	29 143 100	103-79-7
N-atsetüültraniihape	2-atsetamidobensoehape	2924 23 00	89-52-1
Isosafrool (<i>cis + trans</i>)		29 329 100	120-58-1
3,4-metüüleendioksüfenüül-propaan-2-oon	1-(1,3-bensodioksool-5-üül)propaan-2-oon	29 329 200	4676-39-5
Piperonaal		29 329 300	120-57-0
Safrool		29 329 400	94-59-7
Efedriin		2939 41 00	299-42-3
Pseudoefedriin		2939 42 00	90-82-4
Norefedriin		ex 2939 49 00	14838-15-4
Ergometriin		29 396 100	60-79-7
Ergotamiin		29 396 200	113-15-5
Lüsergiinhape		2939 63 00	82-58-6

Käesolevas kategoorias loetletud ainete, välja arvatud katiini,³ stereoisomeerilised vormid, kui sellised vormid on võimalikud.

Käesolevas kategoorias loetletud ainete soolad, välja arvatud katiinisoolad, kui need ained sooli moodustavad.

2. KATEGOORIA

Aine	CN-nimetus (kui see on teistsugune)	CN-kood ¹	CAS-nr ²
------	-------------------------------------	----------------------	---------------------

¹² <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1048493> (RT I 1997, 52, 834, RT I 2006, 32, 247) 21.03.2007

¹³ <http://www.sam.ee/11271> 21.03.2007

Atseetanhüdriid	2915 24 00	108-24-7
Fenüüläädikhape	2916 34 00	103-82-2
Antraniilhape	292243 00	118-92-3
Piperidiin	2933 32 00	110-89-4
Kaaliumpermanganaat	2841 61 00	7722-64-7

Käesolevas kategoorias loetletud ainete soolad, kui need ained sooli moodustavad.

3. KATEGOORIA

Aine	CN-nimetus (kui see on teistsugune)	CN-kood ¹	CAS-nr ²
Vesinikkloriidhape (soolhape)	Vesinikkloriid	28 061 000	7647-01-0
Väävelhape		280700 10	7664-93-9
Tolueen		29 023 000	108-88-3
Etüüleeter	Dietüüleeter	29 091 100	60-29-7
Atsetoon		29 141 100	67-64-1
Metüületüülketoon	Butanoon	29 141 200	78-93-3

Käesolevas kategoorias loetletud ainete soolad, välja arvatud vesinikkloriidhappe ja väävelhappe soolad, kui need ained sooli moodustavad.

¹ EÜT L 290, 28.10.2002, lk 1.

² CAS-number on "Chemical Abstract Service'i" registrinumber, mis on iga aine ja selle struktuuri kordumatu tunnus. CAS-number on igal isomeeril ja iga isomeeri igal soolal. Tuleb pidada silmas, et eespool loetletud ainete soolade CAS-numbrid erinevad ülalmainitutest.

³ Nimetatakse ka (+)-norpseudoefedriiniks, CN-kood 2939 43 00, CAS-nr 492-39-7.

Kontrollialuste narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjad vaadatakse vähemalt kord aastas üle ja neis tehakse vastavalt vajadusele muudatused. Muudatusi tehakse näiteks siis, kui turule on tulnud mingi uus narkootiline aine, mida kuritarvitatakse aina tihemini või on saanud teade uue aine kohta välisriigist. Võimalusel püüavad kurjategijad narkootiliste ainete valmistamiseks kasutada aineid, mis ei ole kantud keelatud või kontrollitavate ainete nimekirjadesse.

Olukord ei ole täiesti lootusetu, sest alati on vaja sünteetiliste narkootikumide valmistamiseks ka teatud aineid, mida üldiselt käideldakse suhteliselt vähe, mistõttu on võimalik jälgida nende ainete ostmist või siis ka ainete komplektide ostmist, mida saab

kasutada omavahel reageerima pannes lähte- vmt ainete tegemiseks.

Levinumad kasutatavad ained on:

- väävelhape
- soolhape
- kloroform
- toluen
- formamiid
- naatriumhüdroksiid
- vesinik (gaas)
- etanool
- metanool vmt alkohol
- BMK
- Safrool
- Isosafrool
- MDP-2P

2.1.4. Valmistamise meetodid

Üldiselt tuntakse maailmas üle 50 amfetamiini valmistamise meetodi, mida kirjeldatakse alates keemia õpikutest kuni spetsiaalsete Internetilehekülgedeni välja. Üks levinumaid meetodeid amfetamiini valmistamiseks on Leuckarti meetod, see valmistamise viis on saanud oma nime 19. sajandi keemiku Leuckart'i järgi, tegemist on ketooni muutmiselega vastavaks amiiniks kas siis:

1a. keetes ketooni amooniumformiaadiga või formamiidiga ja formiidhappega millele järgneb

1b. punktis 1a saadud vaheprodukti keetmine soolhappega (HCl)

Näited võimalikest reaktsioonide tulemustest:¹⁴

- Kui punktis 1a. kasutatakse bensüülmetüülketooni (BMK), siis on tulemuseks amfetamiin
- Kui punktis 1a. kasutatakse BMK-d ja formamiid asendatakse N-metüülformamiidiga siis on tulemuseks metamfetamiin
- Kui punktis 1a. kasutatakse piperonüülmetüülketooni (PMK), siis on tulemuseks metüleen dioksüamfetamiin (MDA)
- Kui punktis 1a. kasutatakse PMK-d ja formamiid asendatakse N-metüülformamiidiga, siis on tulemuseks metüleendioksümetamfetamiin (MDMA, ecstasy).

Leuckarti meetod on kõige levinum meetod amfetamiini valmistamiseks, sest selle keemilise protsessi läbiviimiseks ei ole vaja mingeid erilisi tingimusi, näiteks katalüsaatoreid, kõrget rõhku (survereaktorit) jne. Selle meetodi juures on kurjategijate seisukohalt suureks miinuseks madal tootlus (võrreldes keerulisemate reaktsioonidega), mis on umbes 40-50% lähteainest. Reaktsioon ise toimub normaalarõhul (1atm.) ja temperatuuril veidi alla 200 °C. Kogu reaktsioon kestab 14-20 tundi, seda olenevalt kasutatud ainetest ja labori tingimustest. Esmaste reaktsioonide tulemusena moodustuvad vees mittelahustuvad amiinid, mistõttu ei saa neid koheselt kasutada. Kasutusvalmis lõpp-produkt saadakse, kui amiin muudetakse soolaks, mis lahustub vees. Selle protsessi läbiviimiseks on kaks võimalust:

1. amfetamiin muudetakse väävelhappega amfetamiinsulfaadiks või
2. metamfetamiin, MDA ja MDMA muudetakse soolhappe või vesinikkloriidiga soolhappe sooladeks või vesinikkloriidideks, sellele viitab keemilises valemis .HCl-grupi olemasolu. Näiteks, metamfetamiinhüdrokloriid

Leuckarti sünteesiks vajalik varustus on (ideaalvariandis)¹⁵:

¹⁴ Drugs geRelatteerd Chemicalien Informatie Systeem, NCID, 1999, 29

- Kuumutuspesa (vaata lisa 4)
- Kuumutusplaat (vaata lisa 4)
- Bunseni põleti (vaata lisa 4)
- Klaasreaktor
- Reaktor (roostevabast terasest)
- Destillaator (roostevabast terasest või klaasist)
- Klaasinõude adapter
- Klamber
- Termomeeter
- Voolik

Teiseks levinumaks valmistamise meetodiks on reduktiivne amiinimine. Sünteesiprotsess näeb välja järgmine: fenüül-2-propanoon segatakse etanooli ja ammoniaagiga ning lahusesse lisatakse väikesed alumiiniumfooliumi tükikesed. Lahus kuumutatakse ning pidevalt segatakse kuni algab reaktsioon. Ägeda reaktsiooni korral lahus jahutatakse. Kui reaktsioon on lõppenud jäetakse see kaheks tunniks seisma. Seejärel lisatakse lahusele jäävett ning toimub mitmeastmeline ekstraheerimine ja lahuse puhastamine eetri abil, mille tulemusena saadakse amfetamiin vedelal kujul. Järgneval etapil muudetakse vedel amfetamiin metanooli, etanooli või eetri keskkonnas väävelhappe abil soolaks ja saadakse valge kristalliline aine - amfetamiinsulfaat.

Reduktiivse amiinimise protsessis muudetakse ketoon esimeses faasis vastavaks amiiniks, seda kas:

1. surve all olevale ketoonile juhtides lisaks vesinikku, ammoniaaki (või ammoniaagi vett) ja katalüsaatorit / redutseerivat ainet. Redutseerivateks kemikaalideks on Raney nikkel,

¹⁵ Europol Synthetic Drug Production Equipment Catalogue 2003, 11

liitium alumiiniumhüdriid, naatrium tsüanoboorhüdriid, alumiiniumamalgaam või plaatina aktiivse süsinikuga¹⁶. Selline protsess, kuigi nõuab juba rohkem erialaseid teadmisi, on üheetapiline ja nagu juba mainitud tootlikkus on oluliselt suurem kui Leuckarti meetodil jäädes 70-90% piiridesse. Kogu protsess ise toimub survereaktoris ja ei vaja kuumuteid. Katalüsaatorid, näiteks nagu Raney nikkel, on väga kallid.

Näited võimalikest reaktsioonide tulemustest:

- Kui punktis 1. kasutatakse BMK-d, on tulemuseks amfetamiin;
- Kui punktis 1. kasutatakse BMK-d ja ammoonium asendatakse metüülamiiniga, on tulemuseks metamfetamiin;
- Kui punktis 1. kasutatakse PMK-d, on tulemuseks MDA;
- Kui punktis 1. kasutatakse PMK-d ja ammoonium asendatakse metüülamiiniga, on tulemuseks MDMA
- Kui punktis 1. kasutatakse PMK-d ja ammoonium asendatakse etüülamiiniga, on tulemuseks MDEA

Reduktiivse amiinimise varustus (ideaalvariandis, olenevalt sünteesi tüübist):

- Survereaktor (vaata lisa 2)
- Termomeeter
- Manomeeter
- Voolik
- Vaakumpump (vaata lisa 2)
- Segisti
- Külmik
- Kanister

¹⁶ Drugs geRelatteerd Chemicalien Informatie Systeem, NCID, 1999, 30

Põhiliseks variandiks, mida veel kasutatakse on redutseerimine hüdriidiga ehk nn „külm meetod“, nimetuse „külm meetod“ on saanud redutseerimine hüdriidiga seetõttu, et lähteained on üliaktiivsed juba toatemperatuuril, mistõttu üheetapiline reaktsioon viiakse läbi miinuskraadidel. Miinuskraadidel seetõttu, et muidu ei oleks võimalik reaktsiooni juhtida ja kontrollida. Veel on levinud katalüütiline hüdrogeenimine ja ka redutseerimine alumiiniumamalgaamiga. Need meetodid nõuavad juba eritingimusi (näiteks kõrget rõhku, kalleid katalüsaatoreid, madalat temperatuuri jmt), mistõttu inimene, kes neid reaktsioone kasutab, peab omama rohkem teadmisi kui tavaline keemia tund koolis õpetab, samuti peab tal raha olema kallite kemikaalide jaoks. Selle meetodite grupi suureks plussiks on väga hea tootlus see ulatub kuni 90%-ni lähteaine kogusest (ja isegi 98% kui kasutada tööstuslikku tootmist parima sisustusega). Olenevalt valmistamise viisist sõltub ka reaktsiooni kiirus, kuid see jääb üldjuhul alates kahest kuni kuue tunnini ja eirnevatel juhtudel kuni 2 ööpäeva.

2.1.5. Ohud laboris

Nagu juba põhikooli keemiatundidest teada, on enamus keemilisi reaktsioone ja kemikaale ühel või teisel viisil ohtlikud. Ka sünteetiliste narkootikumide tootmisel salalaborites kehtivad õnneks/kahjuks samad reeglid. Suurimateks ohtudeks on eritingimused, mida nõuavad erinevad sünteesiprotsessid. Amfetamiinide ja nende lähteainete sünteesimine on tervistkahjustav protsess kuna kasutatakse väga toksilisi kemikaale, happeid, söövitavaid aineid, näiteks: metüülamiini – metamfetamiini, safrooli – piperonaali, bensüültsüaniidi – BMK valmistamisel jne. Veel tekitavad ohtu reaktsioonides eralduda võivad tuleohtlikud või mürgised gaasid. Samuti on riskifaktoriks nõ kodusel teel valmistatud reaktorid jmt vajalikud vahendid. Eestis toimus üks tõsisemaid laboriplahvatusi 1998 aastal, kui hoonest, kus asus narkolabor, jäid järgi vaid aimatavad piirjooned ja korsten. Samuti juhtus 2003 aastal - siis hävines plahvatuse tagajärjel 50% hoonest, mõlemal juhul oli põhjuseks hooletu ümberkäimine kemikaalidega.

Narkolaboriga seotud ohud võib tinglikult jaotada kaheks:¹⁷

1. kahtlustatavatega seotud ohud
2. kemikaalidega seotud ohud

Esimese gruppi kuuluvad:

1.1 aktiivne või passiivne vastuhakkamine (mh tulirelva(de)ga) - laboritöötaja(te) kinnipidamine laboris on äärmiselt ohtlik, kuna laboris kasutatakse väga erinevaid ohtlikke kemikaale, mida saab kasutada edukalt korrakaitsjate kahjustamiseks või siis labori, kui asitõendi hävitamiseks. Näiteks erinevad söövitavad kemikaalid, tuleohtlikud/mürgised gaasid jne. Kõige turvalisem on narkootiliste ainete valmistamisega seotud isikud kinni pidada väljaspool narkootiliste ainete valmistamise kohta.

1.2 erinevad valveseadmed - siia gruppi kuuluvad kõik nii tehnilised kui ka keemilised jmt valvevahendid nagu näiteks valvekoerad, kaugjuhitavad valvekaamerad, infrapunaseadmed perimeetri kontrolliks, pinge alla pandud ukсед / sissepääsud, akustilised seadmed. Samuti täiesti elementaarsed nõ skaudi lõksud - peenike tamiil mis on tõmmatud paarikümne sentimeetri kõrgusele maapinnast ja mille ots on seotud kella või muu taolise märkuandva eseme külge.

1.3 erinevad lõksud ja tõkked - kurjategijad võivad püstitada oma äraolemise ajaks laboritesse kõikvõimalikke lõkse, et soovimatute külaliste (st riikliku järelvalveorganite töötajate) korral hävitada kuriteo jäljed. Näiteks keemialõks, kus avatava ukse taha on asetatud eetri pudel, mis ümberajamisel seguneb happega. Lihtsa keemilise reaktsiooni tulemusel toimub tugev plahvatus ja süttimine. Samal põhimõttel toimiv lõks võidakse peita ükskõik kuhu. Teine lihtne ja käepärane näide, elektripirni tagumisse ossa puuritakse väike auk ning valatakse sisse hapet või kergestisüttivat ainet. Pirn keeratakse tagasi valgusti soklisse. Tulede sisselülitamisel toimub plahvatus ning laialiläinud hape hävitab

¹⁷ Kriminaalpolitsei ja narkootikumid 2006, 129

kuriteojäljed ja võib tekitada tõsised vigastusi sisenejale, rääkimata kogu narkolabori plahvatusest.

Teise gruppi kuuluvad ohud mis on seotud:

2.1 erinevate kemikaalidega, mis reageerivad teineteisega (või on keemilistelt omadustelt juba ohtlikud), reaktsiooni tulemusena võivad tekkida väga ohtlikud gaasid, vahe- või kõrvalained jne. Tihti on narkolaboris erinevad nõud kemikaalidega, kuid sildid puuduvad või on valed, seetõttu tuleks kõigisse narkolaboris leiduvatesse kemikaalidesse suhtuda kui reaalsesse ohuallikatesse. Kindlasti ei tohiks omaalgatuslikult sekkuda sünteesiprotsessi, seda võib teha vaid eelnevalt eksperdiga konsulteerides. Paljud kemikaalid võivad iseeneslikult süttida ka lihtsalt õhuga kokku puutudes, näiteks Raney nikkel.

Mõlemat gruppi kokku võttes võiks lisada ka ühe tähtsaima faktori – inimfaktori. Sageli on just inimene see, kes oma hooletuse, tähelepanematususe või ka tahtliku tegevuse/tegevusetusega õnnetuse põhjustab.

2.1.6. Ettevaatusabinõud avastatud narkolaboris

Narkolaboris ohutult töötamiseks tuleb tarvitusele võtta maksimaalsed ettevaatusabinõud, võimalusel kaasata Päästeameti ja eriuksuste töötajaid, meedikuid ja kindlasti keemiaspetsialist KEKK-ist. Põhiline tööohutuse meespea illegaalses narkolaboris tõendite kogumisel oleks järgmine:

- Ärge puutuge tundmatuid esemeid ega nuusutage tundmatuid aineid;
- Ärge suitsetage ega tarvitage jooki ja toitu labori lähedal või sees;
- Ärge kasutage lahtist tuld;
- Kasutage kaitseprille, -kindaid ja -riideid;
- Kemikaalide uurimist võib teostage ainult ventilatsiooniga varustatud ruumides, äärmisel juhul värske õhu käes;

- Järgige ohutuse erinõudeid, mis on kehtestatud ohtlike ainete transportimisele.
- Ilma erialaste teadmisteta ärge sekkuge sünteesiprotsessi.
- Tundmatuid aineid käideldge kui kõige ohtlikemaid aineid

2.1.7. Kuidas avastada narkolaborit?

Narkolaborite avastamise teeb keeruliseks asjaolu, et järjest rohkem kasutatakse erinevaid konspiratsioonivõtteid. Kunagi ei esine kahte ühesugust laborit, seetõttu tuleb igale juhtumile loovalt läheneda ja kasutada kõiki seaduslikke võimalusi. Kindlasti peab politseinik teadma kuidas sünteesitakse narkootilisi aineid ja milliseid lähteaineid selleks kasutatakse. Samuti on vajalik, et politseinik teaks lähteainete füüsikalisi omadusi, näiteks lähteainete lõhna (safrool, formamiid). Narkolaboris ja selle vahetus läheduses võib tunda lähteaine sünteesimise ja ka narkootikumide valmistamise ajal ning ka mitu päeva hiljem spetsiifilist lõhna. Vastavasisuline koolitus, kus võimaldataks tundma õppida lähteainete lõhnu, mis aitaks kahtlaste vedelike äratundmisel, juhul kui taara ei ole varustatud aine nimesildiga (läbiotsimisel) kui ka jälitusinformatsiooni kontrollimisel (mõnest hoonest levib kahtlane keemialõhn).

Tavaliselt suurendab iga järgnev müügilüli uimasti kogust erinevate lisanditega, näiteks glükoosi, kofeiini jms lisamisega põhiainele. Seda kõike tehakse kasumi suurendamise eesmärgil.

Kehtivate seaduste kohaselt teostatakse jälitustoiminguid eraldiseisvate jälitusmenetluste ja/või kriminaalmenetluste raames. Isikute kohta laekunud jälitusinfo kontrollimiseks alustatakse esmalt jälitusmenetlus, mille raames kogutakse, kontrollitakse ning analüüsitakse erinevat informatsiooni, mida selle isiku ja tema kuritegeliku tegevuse kohta seadusega kooskõlas ilma kriminaalmenetlust alustamata koguda saab. Sellise info kogumine ja läbitöötlemine on küllaltki suuremahuline töö, kuid annab hea ülevaate isikutest, nendevahelistest suhetest, asukohtadest, kokkuvõtvalt – kuritegudega seotud isikute ringist.

Info kogumise eesmärk on, et kinnipidamine hõlmaks kõiki kuriteoga seotud isikuid, sh

narkolaboriks kohandatud ruumide või hoonete omanikku, narkootiliste ainete lähteainete hankijat, narkootiliste ainete valmistajat, tellijat-rahastajat, edasimüüjat jne.

Narkolaboritest ülevaate saamisel on olulisel kohal KEKK-i spetsialistide poolt tehtavad profileerimised ning saadud tulemuste siseriiklik ja rahvusvaheline võrdlemine. Profileerimise tulemustest saab välja lugeda, millised leitud narkootilised ained on omavahel koostiselt sarnased (tõenäoliselt pärinevad samast valmistamise partiist). Antud informatsiooni abil on võimalik leida seos tänavamüügis olnud narkootilise aine ja selle valmistamise koha vahel.

Oluliseks infoallikaks on kurjategijate telefoninumbrid, mille kõnedeeristuste analüüsi abil on võimalik saada väga põhjalikku teavet numbriga kasutaja suhtlusringkonna, eluviisi jne kohta. Tavaliselt kasutavad narkootiliste ainete valmistamisega seotud isikud oma tegevuse varjamiseks erinevaid telefone, vahetavad nendes sageli sim-kaarte, kloonivad telefonide IMEI-koode jne. On üsna levinud, et narkolabori asukohta minnes ei võeta telefone kaasa või lülitatakse need välja selleks, et välistada telefonide jälgimine positsioneerimise kaudu. Telefonikõnedes kasutatakse üldjuhul kodeeritust - ei räägita narkootikumidest otse, vaid kasutatakse kokkulepituid asendussõnu, näiteks räägitakse auto ratastest, sokkidest vmt.

Kui on kinnitust leidnud isiku(te) seotus narkokuritegudega, siis tuleb tõendite kogumiseks alustada kriminaalmenetlust, mille raames on võimalik kohtu loa alusel kurjategijate numbritelt peetavaid kõnelusi salaja pealt kuulata ja salvestada. See jälitustoiming annab sisulisema ülevaate isikutest, nende poolt toime pandavatest kuritegudest ja üldjuhul ka grupi hierarhiast.

Heaks tõendiallikaks on varjatud jälgimine, mille käigus fikseeritakse kontrollitavate isikute liikumised ja kohtumised, esemete üleandmised-vastuvõtmised. Selle jälitustoimingu käigus võib selguda kust kohast, kuidas ja kelle poolt hangitakse lähteained, kuhu ja kelle poolt need edasi toimetatakse, mis lõppkokkuvõttes aitab tuvastada konkreetse narkolabori asukohta.

Narkolabori asukoht tuvastatud, tuleks kindlasti tutvuda piirkonnaga. Infosüsteemide ja kohaliku konstaabli abil selgitada välja kes on naabrid, millised on nende suhted kontrollitavate isikutega jne. Digitaalsete kaartide abil saab andmeid narkolabori

geograafilise asukoha kohta ning esmaülevaate ümbruses olevatest objektidest, juurdepääsuteedest jne. Seejärel tuleks kaaluda narkolaborisse sisenemiseks ja sinna tehniliste abivahendite paigaldamiseks kohtult loa taotlemist. Varjatult sisenemisega saab olulist infot labori toimimise või mittetoimimise, narkootikumide valmistamise meetodi ning oletatava tootlikkuse kohta. Samal ajal on hea võimalus varjatult jälgede kogumiseks – bioloogiline materjal (DNA), sõrmejäljed, narkootilise aine või lähteainete proovid.

Palju vajalikku informatsiooni võib saada ka keemiaettevõtete, laborivarustust müüvate kaupluste ja ladude personalilt. Näiteks amfetamiini valmistamiseks reduktiivse amiinimise meetodil läheb vaja vesinikku, mida saab ainult gaasifirmadest (Eesti AGA AS-st ja Elme Messer Gaas AS-ist. Igasuguste eraettevõtete personali küsitlemisel, enne narkootiliste ainete valmistega seotud isikute kinnipidamist, tuleb olla ettevaatlik, sest kontrollitavad isikud võivad olla nendega heades suhetes. Narkootiliste ainete valmistamisega seotud isikud on üldjuhul väga ettevaatlikud ja umbusklikud, vahel isegi paranoilised, mistõttu võivad nad vähimagi kahtluse korral lõpetada igasuguse ebaseadusliku tegevuse või kolida narkolabori teise kohta.

Ebaseadusliku tegevuse varjamiseks kasutatakse järgmiseid võtteid:

- lähteainete, reagentide ja laborivarustuse soetamisel kasutatakse võltsitud (saate- ja tellimislehed jms) või juhuslike isikute dokumente (passi, juhilube jmt);
- kasutatakse juhuslike isikute teenuseid (näiteks taksod) kemikaalide väljaostmiseks ning kokku lepitud asukohta transportimiseks;
- lähteaineid sisaldavatel anumatel ning kauba saatedokumentidel märgitakse legaalsete ainete nimetusi (tehniliste õlide lisandid, kõikvõimalikud puhastusvahendid);
- omavahelises vestluses kasutatakse tingnimetusi;
- lähteainete ja lõppprodukti valmistamise kohad asuvad eraldi;
- labori asukoha muutmine;

Kui menetleja koostöös kriminaalmenetlust juhtiva prokuröriga leiab, et tõendeid isikute kuritegeliku tegevuse kohta on piisavalt, siis toimub kuriteoga seotud isikute kinnipidamine, nende ülekuulamised, läbiotsimised, sündmuskoha vaatlus narkolabori

asukohas ja muud vajalikud menetlustoimingud.

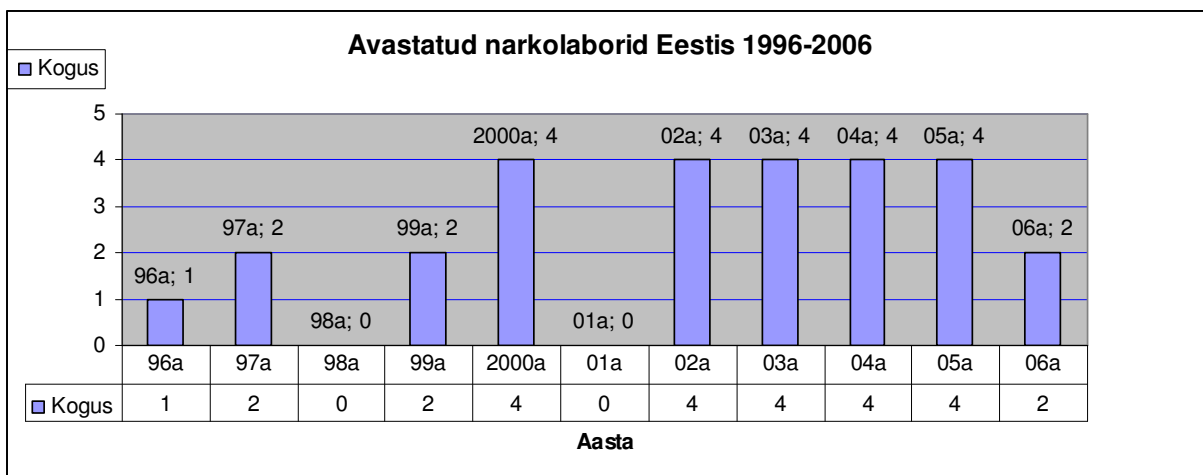
3. EESTIS AVASTATUD NARKOLABORID 1996-2006

3.1 Statistika

Aastatel 1996-2006 on Keskkriminaalpolitsei avastanud 27 erinevat narkolaborit, millest enamuse (24 laborit) moodustasid sünteetiliste narkootikumide (amfetamiin, metamfetamiin) valmistamise laborid. Ülejäänud kolm olid GHB või GHB ja amfetamiini segalaborid. Huvitav fakt on, et enamikes laborites kasutati Leuckarti meetodit. Erandina võib tuua välja ajavahemiku 1996-2002, sest siis avastati lisaks Leuckarti sünteesil põhinevatele laboritele mitmel korral ka reduktiivse amiinimise meetodit kasutavaid laboreid. 2006. aastal avastas ühe narkolabori ka Maksu- ja Tolliamet.

Autor toob selguse mõttes ära üldise statistika ebaseaduslike amfetamiinide gruppi kuuluvate narkolaborite avastamise kohta joonisel 4.

Joonis 4 Avastatud narkolaborid Eestis 1996-2006

Kokku ajavahemikul 1996-2006 politsei poolt avastatud 27 narkolaborit (MTAga koos 28)

3.2 Avastatud narkolaborid Eestis

Narkokuritegevus on oma loomult väga latentne eelkõige põhjusel, et see on väga kasulik kõigile osalistele ja otsest kannatanut on selle kuriteoliigi puhul raske välja tuua. Põhilised kulud, mis on seotud selle kuriteoliigiga tuleb tasuda kõigil ühiskonna liikmetel solidaarselt. Et tulla toime narkoäri ohjeldamisega, peab võrdse tähelepanuga suhtuma nii pakkumise kui ka nõudluse vähendamisesse. Mida aeg edasi, seda enam on selge, et kui riik soovib kaitsta oma kodanike tervist, siis peab ta aina enam investeerima erinevate ametkondade koostöösse ja kindlasti tehnilise külje ajatasemel hoidmisse. Mõned julged sammud on juba tehtud võitluses narkokuritegevusega-välja on töötatud riiklik narkomaania ennetamise strateegia aastani 2012, mis sisaldab põhialuseid mida riik taotleb ja kuidas. Strateegia käsitleb komplekselt nii narkootikumide nõudluse poolt (ennetus, ravi, rehabilitatsioon) kui ka pakkumise poolt (erinevate jõustruktuuride tegevus: politsei, toll, piirivalve). Ebaseaduslike narkolaborite poolt toodetud sünteetilised narkootikumid levivad aina enam ühiskonnas ja mis väga taunitav- aina nooremate tarbijate seas. Samuti moodustab suure osa sellest kuritegelikust tegevusest eksport nii Skandinaavia maadesse kui ka Vene Föderatsiooni. Eestis avastatud laborid on olnud üldiselt hästi varjatud ja ka figurandid on olnud suhteliselt ettevaatlikud, kuigi alati leidub erandeid. Narkolaborid on Eestis väga suured ebaseadusliku tulu allikad, mistõttu kui julgeolekuorganid avastavad ühe, siis mõne aja möödudes püstitatakse juba uus, mistõttu käib pidev kassi-hiire võitlus, mis on kord ühele edukam, kord teisele. Kindel on see, et kuni on tarbijaid, on ka pakkujaid, mistõttu peab riigi poolne töö ebaseaduslike narkolaborite avastamisel olema pidev ja sisutihe.

1996. aastal avastati Eestis esimene labor, milles valmistati amfetamiini. Labor asus Tallinnas Lasnamäel ühe korteri köögis. Leitud narkootilise aine kogus oli ligikaudu 100 grammi. Avastatud narkootilise aine kogus oli suhteliselt väike ja labori sisseseade nõ käepärastest vahenditest valmistatud, selle lihtsusest annab hea ülevaate fotol 1 kujutatud pilt, mis on tehtud nimetatud laboris.

Foto 1: 1996 avastatud korterlabor Lasnamäel

Järgmisel aastal (1997) avastati juba kaks laborit. Üks Tallinnas, teine Tartumaal. Tabati enamus figurante, sh narkootilise aine valmistajad – keemikud, võeti ära suures koguses lähteainet ketooni ning tõendati 7,1 kilogrammi amfetamiini valmistamine. Valmistamismeetodina kasutati reduktiivset amiinimist.

1998. aastal ei avastatud ühtegi narkolaborit. Mis selle põhjused olid? Võimalik, et mitme narkolabori avastamine tegi narkootiliste ainete valmistajad veelgi ettevaatlikumaks ja nad muutusid oma kuritegeliku tegevuse varjamisel hoolikamaks ja/või peatasid ajutiselt labori tegevuse. Viimast toetab ka asjaolu, et amfetamiini tänavamüügihinnad tõusid.

1999. aastal avastati Keskkriminaalpolitsei töötajate poolt mahapõlenud labori jäänused Raplamaal (vaata lisa 5). Uurimise käigus selgus, et põlengu põhjustas liiga aktiivne reaktsioon, mida ei suudetud enam maha jahutada. Tehti kindlaks mahapõlenud laboriga seotud isikud, kuid nende vastutusele võtmiseks ei õnnestunud koguda piisavalt tõendusmaterjali. Samal aastal avastati labor ka ühes talumajas Ida-Virumaal, kust leiti 161 grammi amfetamiini. Mõlemas laboris oli narkootilise aine valmistamisel kasutatud Leuckarti meetodit.

2000. aasta oli Keskkriminaalpolitsei narkotalitusele erakordselt tööviljakas - likvideeriti neli ebaseaduslikku laborit, kaks Raplamaal ja kaks Harjumaal. Raplamaa laboritest leiti 7,2 kilogrammi metamfetamiini ja 5,2 kilogrammi amfetamiini, mis oli valmistatud reduktiivse amiinimise meetodil. Ühest Harjumaal avastatud laborist leiti 3 kilogrammi MDMA-d ja 100 liitrit narkootilise aine lähteainet bensüültsüaniidi (vaata lisa 6) ning teisest laborist võeti ära ligikaudu 5,3 kilogrammi amfetamiini, mis samuti oli sünteesitud reduktiivse amiinimise meetodil (vaata lisa 7).

2001. aastal ei avastatud ühtegi narkolaborit, ometi toimus järjepidev jälitustöö, mille tulemusena 2002. aastal avastati viis laborit. Neist neli asukohaga Harjumaal ja üks Lääne-Virumaal. Kokku leiti üle 32 kilogrammi amfetamiini ja ecstasy tablette, samuti tableti press ja erinevat laborivarustust. Peamiselt oli amfetamiini valmistamisel kasutatud reduktiivse amiinimise meetodit. Üks Harjumaal laboritest asus Tallinnas elurajoonis garaažis ja seal valmistati amfetamiini. Lääne - Virumaal oli labor rajatud talumaja kõrvalhoonesse. Arvestades 2001.aastal avastatud laborite tootlikkust võis kuritegelikul teel saamata jäänud tulu ulatuda 10 miljoni kroonini.

2003. aastal avastati neli narkolaborit – üks Tallinnas, üks Järvamaal, üks Jõgevamaal (Põltsamaa) ja üks Lääne-Virumaal. Tallinna laborist leiti 152 kilogrammi lähteainet PMK, 11430 logoga „rist“ ecstasy tabletti ja tööstuslik tableteerimismasin (vaata lisa 8). Antud laboriga seondub irooniline asjaolu, et see asus Tallinna kesklinnas, Tallinna Vangla vahetus läheduses asuvas tööstushoones. Antud kriminaalmenetluse raames tehti koostööd Vene Föderatsiooni õiguskaitseorganitega, mille tulemusena võeti Venemaal ära 423 kilogrammi PMK-d. Ainus labor kus valmistati amfetamiini asus Järvamaal, seal kasutati Leuckarti meetodit, leiti 96,75 liitrit vedelat amfetamiini, millest oleks saanud umbes 22 kilogrammi amfetamiinsulfaati. Tegemist on siiani suurima Eestis tabatud amfetamiini kogusega Põltsamaal avastati MDMA labor. Lääne-Virumaal oli taas kord tegemist plahvatanud laboriga. Võimsa plahvatuse käigus hävis üle poole suurest talumajast ja narkootilise aine valmistamise juures olnud isikud said raskeid põletushaavu. Sealt leiti ligikaudu 20 kilogrammi lähteainet safrooli.

2004. aastal avastati 3 narkolaborit, neist kaks Harjumaal ja üks Pärnumaal. Ühest

Harjumaa laborist leiti 5 kilogrammi PMK-d ja tööstuslik tabletipress, teisest laborist leiti 30 grammi amfetamiini. Pärnumaa laborist leiti seni Põhjamaade ja Baltikumi suurim kogus ecstasy tablette, kokku 340 000 (vaata lisa 9). Veel leiti sealt 18 kilogrammi MDMA-d ja kaks tabletipressi. Kurjategijate saamata jäänud tulu võis ulatuda 15-20 miljoni kroonini.

2005. aastal avastati neli laborit, nendest kolm Harjumaal ja üks Raplamaal. Harjumaa laboritest konfiskeeriti laboriseadmeid, tööstuslik tabletipress, avastati amfetamiini MDMA ja Nexuse jälgi. Harjumaal Muugal avastatud tööstushoones olnud labor oli väga hästi varjatud ja kaitstud. Labori tarbeks oli tehtud hoonesse eraldi ruum, mille sissepääs oli tavaliselt kinni müüritud, ruum avati ainult narkootilise aine valmistamise ajaks, lahkumisel müür taastati ja sein värviti. Antud laborist leiti 13 grammi metamfetamiini ja ligikaudu 8 liitrit BMK-d. Teisest Harjumaa laborist avastati ligikaudu 1 kilogramm amfetamiini, ligikaudu 10 liitrit BMK-d ja peaaegu 20 liitrit formamiidi, narkootilise aine valmistamisel kasutati Leuckarti meetodit. Raplamaa laborist leiti 200-liitrine reaktor ja muud laborivarustust.

2006 avastati üks labor Harjumaal, labor asus suvilas, sealt leiti 1 kilogramm amfetamiini ja ligikaudu 10 kilogrammi lähteainet BMK. Eeluurimise raames tuvastati et samade isikute poolt oli ka Saku vallas ühes suvilas narkootilist ainet amfetamiini valmistatud. Samal aastal avastas ühe narkolabori ka Maksu- ja Tolliamet.

Alapeatükki kokku võttes võib tõdeda, et narkolaborid on kuritegevuse oluline ja äärmiselt tulutoov osa ning nende likvideerimine muutub aina keerulisemaks.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärk oli anda ülevaade sünteetilistest narkootilistest ainetest, nende valmistamisest ning aastatel 1996 kuni 2006 Eestis avastatud narkolaboritest.

Autorit ajendasid teemat käsitlema mitu olulist tegurit, mille hulgast määravamateks olid:

- Aasta-aastalt suurenev sünteetiliste narkootiliste ainete tarbimine nii Eestis kui ka naaberriikides. Kehtib turumajanduse reegel, et niikaua kuni on nõudlus sünteetiliste narkootiliste ainete järele, ei kao ka pakkumine kuhugi, mis omakorda tähendab, et jätkuvalt toimub nende ainete valmistamine.
- Sünteetiliste narkootiliste ainete valmistamine toimub Eestis, mis näitab, et siin on vastavate keemiaalaste teadmiste-oskuste ja/või huvidega isikud, valmistamiseks vajalike kemikaalide kättesaadavus.

Vaatamata sellele, et alates 1999. aastast kuulub narkokuritegude lahendamine politsei prioriteetide esikolmikusse, puudub lihtsamate narkokuritegude avastamise kõrval piisav ressurss narkolaborite asukohtade kindlakstegemiseks ja nendega seotud isikute kuritegeliku tegevuse tõendamiseks.

Käesoleva töö tulemusena ning toetudes praktikute ametialastele kogemustele teeb töö autor järgmised ettepanekud sünteetiliste narkootiliste ainete valmistamise kohtade avastamise ja valmistamises osalenud isikute kriminaalvastutusele võtmise tõhustamiseks:

- veelgi rohkem tuleks panustada preventsiiprogrammidesse, suunates need järjest noorenevale tarbijaskonnale. Erinevate jõustruktuuride koostöö tulemusena tuleb saavutada olukord, kus narkootilise aine kättesaadavus esmatarbijale on muudetud võimalikult raskeks.
- parandada koostööd erasektoriga (keemiaettevõtetega jt) ja elanikkonnaga laiemalt,

saamaks pidevalt informatsiooni võimalike narkolaborite ja nendega seotud isikute kohta.

- riik peab leidma vahendid narkolaborite avastamiseks vajaliku kaasaegse tehnika ja oskusteabe hankimiseks ja uuendamiseks ning töökorras hoidmiseks.

Süntetiliste narkootiliste ainete valmistamisest saadav kasum on üks kurjategijate suuremaid tuluallikaid. Nende ainete tarvitajate arv on tänaseks päevaks kasvanud niivõrd, et ohustab juba tõsiselt rahvatervist üldisemas mõttes. Tuginedes nii statistikale kui ka antud ala spetsialistide hinnangule võib öelda, et narkolaborid ei kao Eestist kuskile. Kindlasti muutub nende avastamine keerulisemaks seoses kurjategijate arenemise ja tehniliste võimaluste parenemisega. Sama sammu peab pidama ka riik läbi oma (jälitus jmt) tehnilise külje kaasaegsena hoidmise, järjekindla erialase koolituste kui ka kodanike ja erasektori kaasamise veel tihedamasse koostöösse, sest üheskoos on võimalik seljatada ka väga suuri vaenlasi.

SUMMARY

Primary keywords used in this study are illicit drug laboratories, synthetic drugs, precursors etc. Work is based on the data that law enforcement agencies e.g. -police has gathered throughout ten years from 1996 till 2006. Also here is used many different foreign language sources, mainly English and Russian. Author has used latest Estonian materials about drugs and drug crimes, although there isn't so many of Estonian materials.

Method of the study is empirical data analysis and thorough work through. Primary target of the study is to give overview in Estonia with last ten years discovered drug labs, the contents of the laboratories, used chemicals, synthesis processes. Also to give quick overview of most common synthetic drugs in Estonia. Basic data is collected from the police databases.

As an author's outcome of the study is to give overview about discovered illicit drug labs in Estonia past ten years, their equipment, means of synthesis, synthesised products, their chemical and briefly physical data, similarity and differences.

Above all the purpose of this study is to give objective overview of discovered illegal drug laboratories in Estonia in past ten years and to give future forecast for the synthetic drug tendencies in Estonia. Author also points out the basic problems that need solving for better and effective investigation and intelligence.

KASUTATUD KIRJANDUS:

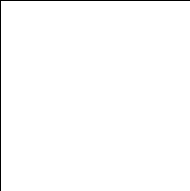
1. Clandestine laboratory guide for agents ja chemists. U.S DOJ 1998
2. DEA Clandestine laborotory enforcement team. 1999
3. Drugs geRelateerd Chemiecalien Informatie Systeem, A. Elisse, M.L Hordijk 1999
4. Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus „Uimastiprobleemide olukord Euroopas“ 2006 a. aruanne.
5. Europol Synthetic Drug Production Equipment Catalogue, Netherlands, 2003
6. Korrakaitse Politsei ja narkootikumid Tallinn 2006
7. Kriminaalpolitsei ja narkootikumid Tallinn 2006 (AK tasemega materjal).
8. Laboratory Glassware, Bibby Sterilin, United Kingdom, 2001
9. Narkootikumid ning doping ja muud tervistkahjustatavad ained. Tallinn 1999
10. Oslo Politseiprefektuur, Ole Vidar Oiseth, „Narkootikumid ning doping- ja muud tervistkahjustavad ained“ 1999
11. Роганов С.А. Синтетические наркотики: вопросы расследования преступлений. СПб: Питер 2001
12. Вещества, используемые в нелегальном производстве наркотических средств, справочное пособие. Государственный таможенный комитет Российской Федерации. Москва-1996

KASUTATUD NORMATIIVMATERJALID:

1. Karistusseadustiku kommenteeritud väljaanne 2006.
2. Narkomaania ennetamise riiklik strateegia aastani 2012

KASUTATUD INTERNETIMATERJALID:

1. <http://www.ut.ee/tervis/opetajatele/uimastimoju/amfetamiin.html> 19.03.2007
2. http://www.terviseleht.ee/200030/30_thai.php3 19.03.2007
3. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1048493> (RT I 1997, 52, 834, RT I 2006, 32, 247) 21.03.2007
4. <http://www.sam.ee/11271> 21.03.2007

-
5. www.stat.ee 23.03.2007
 6. <http://siseveeb.polsise/cms/kuva.php?id=88> 15.03.2007
 7. <http://siseveeb.polsise/cms/kuva.php?id=2854> 15.03.2007